

Nofima

Foto: Frank Gregersen ©Nofima

Stort behov for mer kunnskap om strukturering

Det er relativt lett å se effektiviseringsgevinsten av at to fiskekvoter samles på ett fartøy. Det er mye vanskeligere å se effekten på kystsamfunnene av at det blir et fartøy mindre. Skal man da være for eller imot strukturering i fiskeflåten?

Det er ifølge Nofimas forskere en avveining som ikke er enkel. Slike valg krever kunnskap om hva som faktisk blir konsekvensene av struktureringen.

– Det vet vi nå litt mer om, og vi håper rapportene fra dette prosjektet kan bidra til mer opplyste debatter og bedre beslutningsgrunnlag.

Strukturering handler først og fremst om å tilpasse

Kontaktperson

Audun Iversen

Forsker

Tlf.: +47

900 40 615

audun.iversen@nofima.no

kapasiteten i flåten til ressursgrunnlaget. Argumentene *for* strukturering handler mest om effektivitet, mens argumentene *mot* handler mest om fordeling, sier forsker Audun Iversen i Nofima.

Både for og imot

Sammen med kollegene Øystein Hermansen, John R. Isaksen, Edgar Henriksen, Thomas Nyrud og Bent Dreyer har han på oppdrag fra Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) utarbeidet to rapporter om strukturering i henholdsvis fiskeflåten og industrien (se lenker neders på siden). I begge finner man enkelt argumenter både for og imot strukturering.

– Selv vi, som har studert strukturering, har utfordringer med å svare på alle spørsmål og sammenhenger. Vi ser behov for enda bedre kunnskapsgrunnlag for at beslutningstakere skal kunne veie behovet for, eller ønsket om, effektivisering i flåten opp mot effekter for industrien og samfunnet, påpeker Audun Iversen.

Færre fartøy og høyere lott

Overkapasitet, lav lønnsomhet og lave lønninger har vært viktige argumenter for strukturering. Og strukturordningene fungerer: Det blir færre fartøy – og litt mindre kapasitet. Det blir høyere driftsmarginer og høyere lott til mannskapet. I tillegg peker forskerne på en del argumenter det ikke alltid er enkelt å sette økonomisk verdi på, som for eksempel bedre arbeidsforhold og sikrere arbeidsplasser.

– Men struktureringen i flåten har en del konsekvenser for industrien. Vi påpeker at vi må regne med at færre båter bidrar til færre industrianlegg, sier Audun Iversen.

Enorme endringer

Strukturering er imidlertid slett ikke den eneste forklaringen på at vi ser nedgang i antall bedrifter, færre steder som har fiskeindustri og store endringer i det geografiske landingsmønsteret.

– Vi ser for eksempel veldig store endringer i fordelingen av landinger mellom kommuner, påpeker Nofima-forskeren, og tar de største kommunene for landing av fersk torsk som eksempel:

Kontaktperson

**Bent
Magne
Dreyer**

Forskningsjef
Tlf.: +47 992 76 715
bent.dreyer@nofima.no

Vågan har gått fra å ha 8,5 prosent av landingene i 2003, ned til kun 2 prosent i 2010, og opp til rundt 6 prosent de siste årene. Røst har gått motsatt vei: fra 5 prosent til 9 og så tilbake til rundt 6. Andre har vokst mye: Øksnes har gått fra 5 til 10,5 prosent (og litt ned igjen), Måsøy har økt fra 3 prosent i 2003 til 8-9 prosent de siste årene, og Båtsfjord har økt fra 4 til 8 prosent.

Hva kan disse enorme endringene skyldes?

– Vi har i rapporten pekt på en del mekanismer som gjør at flåtestrukturen og landingsmønsteret påvirker industrien. Og det er klart at større og mer mobile fartøy, og færre og større landinger, bidrar til endringene i industrien. Men vi har samtidig påpekt at strukturering ikke kan forklare *all* den variasjonen vi ser. Vandringsmønsteret til fisken, og dermed tilgjengeligheten for flåten, er antageligvis enda viktigere. Når Røst får mer mens Vågan får mindre, så sammenfaller det godt med at torsken i flere år holdt seg lenger ut i Vestfjorden. Når Vesterålen øker, så handler det om at fisken kommer tidlig inn lenger nord, og fanges før den når Lofoten, forklarer Iversen.

Vandringsmønster, industridynamikk og politikk

I tillegg til vandringsmønsteret, har Nofima-forskerne i rapporten også pekt på at industridynamikken er viktig: Driftige bedrifter og sterke miljøer trekker til seg flere «fremmedbåter». Politikk spiller også inn: Ferskfiskordning og bonus for levendefangst er en viktig forklaring på at Finnmark kommer bedre ut.

– Isolert sett fører færre fartøy – og landinger – til færre anlegg. Når fartøyene vokser, vil også industrien øke sin kapasitet. Mens noen utvider, vil andre se at de ikke klarer å være med på denne råstoffkampen, og legge ned. Vi får dermed færre og større anlegg, påpeker Audun Iversen.

Argumenter mot strukturering

Argumentene *mot* strukturering, mener forskerne handler mest om to typer fordeling.

– Den geografiske fordelingen av industriaktivitet har vi vært inne på, men struktureringen har også betydning for hvor flåtens verdiskapning finner sted, og hvor ringvirkningene fra flåten kommer. Mange frykter for aktiviteten i sitt område. Fordeling av verdier er også et viktig tema for mange. Struktureringen

har synliggjort, og gjort det mulig å realisere, store kvoteverdier, sier Audun Iversen.

Igjen kan forskerne konstatere at myndighetene ikke har noen enkelt jobb med å stake ut politikken på området:

– Politikerne må velge, og de må i praksis gjøre noen avveininger mellom effektivitet og fordeling. Gjennom å begrense flåten mulighet til strukturering begrenser man samtidig effektiviseringen og lønnsomheten i næringen. Dette gjøres fordi man antar at det har stor betydning for samfunnet, eller i alle fall mange små kystsamfunn, slår forskeren fast.

Stort behov for kunnskap

Et godt utgangspunkt for beslutninger mener han kan være argumentene for strukturering: Lav lønnsomhet, lav lønnssevne og lav kapasitetsutnyttelse kan tilsi at mer fangstkapasitet må tas ut. Og om alle strukturmuligheter er utnyttet, er det også et argument for å heve kvotetakene.

– Når lønnsomheten i deler av flåten er veldig god i dag, og når avlønningen av mannskapet er god, så er det argumenter for en «strukturpause». Men kanskje er det også behov for mer forutsigbare ordninger, heller enn «start og stopp», og behov for å få utredet modeller som kunne gi små årlige endringer heller enn store hopp i kvotetakene. Når disse økningene i tillegg er ad-hoc-pregede, så får det plutselige, uoversiktlige og kanskje store effekter, sier Audun Iversen.

Én ting er imidlertid forskeren helt sikker på når det kommer til strukturings- og kvotedebatt framover: Behovet for mer kunnskap er fortsatt stort. Både hos næringen, hos myndighetene og hos forskerne.

27. AUGUST 2018 ANNE-MAY JOHANSEN